

Rasûlullah (sav)'ın **ORUCU**

« صِفَةُ صَوْمِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ »

Abdullah Yolcu

المكتب التعاوني للدعوة والإرشاد وتوعية الجاليات في شرق جدة
تحت إشراف وزارة الشؤون الإسلامية والأوقاف والدعوة والإرشاد
هاتف: ٢٢٤١٦٧٧ - فاكس: ٢٢٤٠٢١٨ - ص.ب ٤١٢٢٧ - جدة ٢٢٢١

Rasûlullah (sav)'ın

ORUCU

« صِفَةُ صَوْمِ النَّبِيِّ ﷺ »

Abdullah Yolcu

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

RASÛLULLAH (SAV)'IN ORUCU

Hamd âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur. Salâ-tü Selâm Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in, ehlinin, sahabesinin ve de kıyamete kadar onları dost edinen herkesin üzerine olsun.

Hamd, Alemlerin Rabbi Allah'a mahsustur. Salâtü Selâm Rasûlullah'a, A'line, Ashabına ve de kıyamete kadar O'nun yolunu takip edenlerin üzerine olsun.

Risâlemizde Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem*'in orucunun keyfiyetine yer verecek; orucun farzları, şartları, edebi, duâları, kimlerin oruçla mükellef olduğu, orucu bozan şeylere ve de yararlarına değineceğiz İnşâallah. Allahu Teâla'dan dileğimiz odur ki; Müslümanları, Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in Sünneti'ni hayatlarının her alanında yaşamaya muvaffak kılsın. (Amin).

Oruç nedir?:

Güneşin doğmasından batışına kadar, Allahu Teâla'ya ibadet niyetiyle, hiç bir şey yememek, içmemek,

cinsi mübâşerette bulunmamak ve orucu bozan diğer şeylerden uzak durmaktır.

Ramazan orucu:

İslâm'ın şartlarından biridir. Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur, "İslam beş şey üzerine bina olunmuştur. Bunlar, Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in O'nun Rasûlü olduğuna şehâdet etmek, namaz kılmak, zekat vermek, Ramazan Orucunu tutmak, Beyt'i (kâbeyi) haccetmektir" (*Buhârî, Muslim*).

Ramazan orucunun başı ve sonu:

İbadetler, her zaman her yerde ve herkes için kolaylıkla tesbit edilecek bir takım ölçü ve alâmetlere bağlı kılınmıştır. Ramazan orucu da bunlardan biridir. Kur'an-ı Kerim ve Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* bu ibâdete Ramazan hilâlinin görülmesi ile başlamayı ve Şevval hilâlinin görülmesi ile bitirmeyi şart kılmıştır; «**Ramazân ayı, insanlara yol gösterici, doğrunun ve doğrunun eğriden ayırmanın açık delilleri olarak kendisinde Kur'ân indirilen aydır...**» (*Bakara, 185*).

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* de bu âyet-i kerime geçiren Ramazan orucuna erişmeyi hadisi şeriflerinde açıklamıştır. Bunların bazılarını sağlam hadis kaynaklarından aktaralım:

İbn Ömer *radiyallahu anhümâ* Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* den şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Hilâli

görmedikçe oruca başlamayın ve hilâli görmedikçe de oruç açmayınız. Eğer buluttan dolayı hilali göremezseniz bu takdirde ayın günlerini otuza tamamlayınız. (*Buhârî, Muslim, Ebu Dâvud, Nesâî*).

Tirmizi'nin rivâyeti şöyledir, "Ramazandan önce oruç tutmayınız, hilâlle oruca başlayın; (Şevval) hilalini görmekle de oruç açınız. Eğer bir bulut hilâli görmenizi engellerse o vakitte onu (Ramazanı) otuz güne tamamlayınız".

Buhârî'de şöyle yer alır, "Bulut olursa, Şaban'ın sayısını otuza tamamlayınız". Yine bir diğer rivayet te (Ramazan ayının 29. günü) bulutlu olur da (Şevval hilâlini) göremezseniz bu takdirde otuz gün oruç tutunuz" şeklindedir.

İbni Ömer, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'den şöyle buyurduğunu rivâyet eder, "Biz ümmî bir ümmetiz, ne yazar, ne de hesap biliriz. Ay şöyle ve şöyledir" Yani kimi zaman 29, kimi zaman otuz çeker. (*Buhârî, Muslim, Ebu Dâvud, Nesâî*).

Naklettiğimiz bu hadisler konu ile ilgili pek çok hadisler arasından sadece örnek teşkil etmek üzere seçilen az bir bölümüdür. Bu meâldeki hadisler pek çoktur.

Bu bakımdan alimlerin büyük bir çoğunluğu ru'yet ile yani Ramazan hilâlini görmekle oruca başlayıp ru'yet ile yine Şevvâl'in hilâlini görmekle orucu bitirmenin gereğini özellikle belirtmişlerdir. Müslümanların bu ibadete de diğer ibadetlere de gereken hassasiyeti göstererek yalnız belirtilen ölçüleri gözönünde bulundurmaları ve bu ölçüler çerçe-

vesinde ibâdetlerini yapmaya gayret etmeleri, buna dikkat göstermeleri gerekmektedir.

Oruç kimlere farzdır?

1- Oruç; akil, baliğ, mükîm olan ve gücü yeten her müslümana farzdır.

2- Kafir'e oruç farz olmadığı gibi müslüman olunca da kaza etmesi gerekmez.

3- Baliğ olmamış çocuğa oruç farz değildir. Ancak alışması için oruç tutması tavsiye edilir.

4- Deliye oruç farz değildir. Çünkü ona mükellefiyet yoktur. Yetişkin de olsa bunun için fidye verip yemek yemesi gerekmez.

Hayatı kavrama ehliyetine sahip olmayan akıl hastasına, unutkanlığa mübtelâ olmuş çok yaşlı ihtiyarlara da oruç farz değildir.

5- Hasta olan bir kimse, iyileştiğinde orucunu kaza eder. Müzmin bir hastalık yüzünden oruç tutamayan kimse, çok yaşlı hastalığı hiç iyi olmayan bir hasta gibidir. Bunlar her gün bir fakire yemek yedirirler.

6- Hâmile ve emzikli kadınlar; hâmileliklerinden, çocuğu emzirememekten-veya çocuğun sağlığından korkarlarsa, oruç tutmayıp sonradan kaza derler.

7- Hayızlı ve nifaslı olan kadınlar, bu esnada oruç tutmayıp daha sonra kaza ederler.

8- Suda boğulma ve ateşte yanma tehlikesinde bulu-

nan birini kurtarmak için, gerekirse oruç bozularak bunlar kurtarılır. Bu durumda da oruç kaza edilir.

9- Yolcu dilerse oruç tutar, dilemezse tutmaz. Bu yolculuk ister umre gibi bir defalık olsun, isterse nakliyecilik gibi devamlı olsun, kendi beldelerinde bulunmadıkça oruç tutmayabilirler. Daha sonra, tutmadıkları gün sayısındanca orucu kaza ederler.

Orucun ahkâmı

1) Niyet:

Farz olan oruçlarda şafak sökmeden niyet etmek farzdır. Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem*, "Fecirden önce oruca niyetlenmiyenin orucu yoktur" buyurmaktadır (*Sahihtir, Ebu Dâvud*). Yine "Oruca geceden niyetlenmeyen kimsenin orucu yoktur" buyurmaktadır (*Sahihtir, Nesâî*).

Niyetin yeri kalptir. Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* ve Ashab'ından oruca dil ile niyetlendikleri nakledilmemiştir.

2) Orucun vakti:

«... Sabahın beyaz ipliği (aydınlığı), siyah ipliğinden ayırt edilinceye kadar yiyecek, için sonra geceye kadar orucu tamamlayın...» (*Bakara, 187*).

Fecir iki türlüdür;

Fecri Kâzib: Bu fecirde sabah namazının vakti girmiş olmaz. Oruç tutacak olan bir kimsenin bu vakitte yemek ye-

mesi haram değildir. Bu fecrin âlâmeti; ufukta dimdik duran, kurt kuyruğu şeklindeki uzun bir aydınlıktır.

Fecri Sâdık: Sabah namazı vakti girmiş olur. Bundan sonra yemek yenmez. Fecri sâdık, ufuk boyunca dağların ve tepelerin üzerindeki yaygın bir beyazlıktır.

İftar vakti ise; doğu tarafından karanlığın başladığı, batı tarafından da gündüz sona erip güneşin yuvarlaklığını yitirdiği vakittir. Zira; Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem*, "Gece buradan yayılmaya başlar, gündüz buradan sona erer ve güneş de batarsa oruçlu iftarı açar" buyurmuştur (*Buhârî, Muslim*). Bu, güneşin tümüyle batması demektir, aydınlığı kalsa bile hüküm aynıdır.

3) Sahur:

Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem*, "Bizimle ehli Kitabın orucu arasındaki fark Sahur yemeğidir" (*Muslim*) ve "Bereket üç şeydedir. Cemâat, tirid ve sahur" buyurmuştur (*Sahihtir, Taberâni/Mu'cemu'l-Kebir*).

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in bereket olarak nitelendirdiği sahuru terketmek sünnete aykırıdır. Çünkü sahur yemeği sünnete uymaktır. İnsanlar için oruçta elbette güçlük vardır. Ancak sahur, hadiste buyrulduğu gibi bereketlidir. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*; "Haydi bereketli gıdaya" sözüyle buna işaret etmiştir (*Ebu Dâvud*).

Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem*, "Sahur bereket yemeğidir, biriniz bir şey bulamayıp bir yudum su içse bile onu terketmeyiniz. Çünkü Allah ve Melekleri sahur yemeği

yiyenlere duâ ve mağfiret eder" (*Sahihtir, Ahmed*) ve "Mü'minin sahur yemeğinin en bereketlisi ve makbul olanı hurma"dır" buyurmuştur. Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem*'in sünneti, sahurü fecre kadar uzatmaktır.

4) Oruçlu neleri terkedecek?: "Kavli zûr" denilen, fitne ve fesad yayan yalan söz terkedilecektir. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*, "Kavli zûr'u terketmeyen Allah azze ve celle'nin, onun yeme ve içmesini terketmesine ihtiyacı yoktur" buyurur (*Buhârî*).

Hayırsız ve fâhiş söz de terkedilecektir. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*, "Oruç, yememek ve içmemek değildir. Ancak oruç, hayırsız ve fâhiş sözden oruç tutmaktır. Biri sana sövdüğü veya cahilce davrandığı zaman 'ben oruçluyum, ben oruçluyum' de" buyurmuştur (*Sahihtir, İbni Huzeyme*).

5) Oruçluya mubah olanlar:

✓ Cünüp olarak sabahlama konusunda A'îşe validemiz *radiyallahu anhâ* şöyle diyor, "Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* cünüp olduğu halde fecir sökerdi. Sonra gusleder ve orucunu tutardı" (*Buhârî, Muslim*).

✓ Misvak Kullanmak: Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*, "Eğer ümmetime zorluk vereceğinden korkmasaydım onlara, her abdest alışlarında misvak kullanmalarını emrederdim" buyurmaktadır (*Buhârî, Muslim*).

Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* misvak kullan-

mada oruçlu olanla olmayan arasında bir fark görmemiştir. Bunda, oruçlu olsun veya olmasın genel olarak herkesin abdest alırken misvak kullanabileceğine ve öğle namazından önce veya sonra kullanmasında da herhangi bir fark olmadığına dair işaret vardır.

✓ Mazmaza ve istinşâk'ı oruçluların sıkça ve mübâlağalı bir şekilde yapmaları sakındırılmıştır. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*, "... istinşâk'ı oruçlu olmadığın sürece sertçe yap" buyurmuştur (*Ebu Dâvud*).

✓ Kucaklaşmak ve öpmek: A'îşe validemiz *Radiyallahu anhâ* şöyle der, "Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*, oruçlu iken hanımlarını kucaklar ve öperdi. Fakat O, içinde şehvetine en çok hakim olanınız idi" (*Buhârî, Muslim*). Ancak bu yaşlılar için değilse de gençler için mekruhtur. Çünkü, Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem*'e bunun sebebi sorulduğunda, "Yaşlı kimse nefesine hakim olur" buyurmuştur (*Sahihtir, Ahmed/Müsned*).

✓ Kan tahlili yaptırmak: Herhangi bir gıda içermedikçe, ilaç niyetiyle iğne vurulmak câizdir, orucu bozmaz. Çünkü bunlar mideye gitmez. Ancak kuvvet iğneleri ve serum orucu bozar, zarûret dışında câiz değildir.

✓ Kan aldirmek (Hacamat) orucu bozmaz. İbni Abbas *radiyallahu anhümâ*, "Nebî *sallallahu aleyhi ve sellem*, oruçlu olduğu halde kan aldırdı (hacamat yaptı)" demiştir (*Buhârî*). Aynı şekilde diş çektirmek de orucu bozmak.

✓ Yemeklerin tadına bakmak, yemek gırtlığa gitme-

mek şartıyla câizdir. Diş macunu için de hüküm aynıdır.

İbni Abbâs *radıyallahu anhümâ'* dan rivayet edildiğine göre Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem*, şöyle buyurmaktadır, "Oruçlu iken sirkenin tadına bakmasında, gırtlaga gitmemesi şartıyla sakınca yoktur" (*Buhârî*).

✓ Sürme, damla ve göze damlatılan diğer şeyler de, orucu bozmaz. Bunların tadı boğazda hissedilse bile oruç bozulmaz. İmam Buhârî *Sahihi'*nde şöyle der, "Enes, Hasan ve İbrahim, oruçlu iken sürme çekilmesinde bir beis görmediler".

6) İftar:

✓ İftara acele etmek: İftara acele etmek Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem*'in sünnetlerindendir. Bunda yahudi ve hristiyan milleti'ne muhalefet vardır. Çünkü Onlar iftarlarını yıldızlar parlayıncaya kadar geciktirirlerdi. Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem*, "İnsanlar, iftar için acele ettikleri sürece hayır içerisindedirler" buyurmaktadır (*Buhârî, Muslim*).

Yine Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurur, "Ümmetim, iftarlarında yıldızların çıkmasını beklemedikçe benim sünnetim üzeredirler" (*Sahihtir, İbni Hibbân*).

✓ Akşam Namazından Önce İftar Etmek: Enes *radıyallahu anh* şöyle der, "Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem*, namaz kılmadan önce yaş hurmayla iftar ederdi. Bu olmazsa kuru hurma ile iftar eder, o da olmazsa birkaç yudumluk suyla iftar ederdi" (*Ebu Dâvud*).

✓ İftar duâsı: İftar esnasında duâ etmek Sünnettir. Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem*: "Oruç'lunun iftar ânındaki duası icâbet edilen bir duadır" buyurur (*Sahih-tir, İbni Mâce*). *sallallahu aleyhi ve sellem* efendimiz, iftar-dan önce, "Allahım! Senin rızan için oruç tuttum, senin rızkın ile orucumu açıyorum" İftardan sonra da şöyle dua ederdi, "Susuzluk gitti, damarlar ıslandı, ecir de hak oldu inşâallah" (*Ebu Dâvud*).

7) Orucu bozan şeyler:

✓ Kasıtlı yemek ve içmek: Faydalı veya faydasız, yemek ve içmek orucu bozar. Unutarak, hatayla veya zor kullanılarak yemek ve içmek orucu bozmaz. Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem*, "Kim unutarak yer ve içerse orucunu tamamlasın, şüphesiz ki Allah onu yedirmiş ve içirmişti" buyurur (*Buhârî, Muslim*).

✓ Mübâşeret: Oruçla mükellef bir kimsenin cinsel mübâşerette bulunması orucunu bozar. Böyle bir kimsenin orucunu kaza etmesi ve ağır bir keffâret ödemesi gerekir. Bu keffaret te, bir köle azad etmektir. Bu yapılamazsa iki ay üst üste oruç tutulur. Bu da yapılamazsa altmış fakire yemek yedirilmelidir. Keffaretin bu tertibi sünnet ile sabittir ki, biri yapılamazsa sonrakine geçmek gerekir!.

✓ İsteyerek kusmak: Bir kişi isteği olmadan kusarsa orucu bozulmaz. Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmaktadır, "Kim elinde olmadan kusarsa orucu

rasûlullah sav'ın orucu

bozulmaz. Kim kusmaya kendini zorlayarak kusarsa orucunu kaza etsin" (*Sahihtir, Ebu Dâvud*).

✓ Beslenme için vurulan iğneler: Bu iğneler bazı besin maddeleri, vitaminler ve kan verilmesi için yapılırlar. Bu durumda oruçlunun orucu bozulur. Çünkü yapılan iğnelerle kişi gıdalanmış olur. Bu da orucu bozar.

✓ Hayız ve nifas: Gündüz, oruçlu iken, bilinen normal hayız kanın çıkması ile kadının orucu bozulur.

✓ Meni çıkması: Uyanıkken, kucaklama, öpme ve benzeri bir etki sonucu meni çıkarsa oruç bozulur. Ancak ihtilam olma nedeniyle meni çıkarsa oruç bozulmaz. Bu irade dışıdır.

✓ Kan almak: Herhangi bir sebeple dışarıdan vücuduna kan alan insanın orucu bozulur.

8) Kaza: Kaza orucu kalmış bulunan bir kimsenin en kısa zamanda oruçlarını kaza etmesi gerekir. Kaza orucunu peşpeşe tutmak bir zorunluluk değildir.

Alimler, ölen bir insanın kılmadığı namazlarını bir başka kişinin kaza etmesini meşru görmemişlerdir. Hayatta iken oruç tutmaktan aciz olan bir kimsenin yerine başkası oruç tutamaz.

Oruç tutamayan bir kişi her gün bir fakire yemek yedirmelidir. Ancak bir kimse ölür de üzerinde nezrettiği (adak) bir oruç bulunursa, onun yerine velisi tutar.

Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem*, "Kim ölür de

üzerinde bir oruç bulunursa, yerine velisi tutar" buyurmuştur (*Buhârî, Muslim*).

9) Namaz kılmayanın oruç tutması:

Oruç tuttuğu halde namaz kılmayan kişi, İslamda Tevhidden sonra en önemli bir rüknü terketmiştir. Kişi namazı terkettiği sürece orucunun faydasını göremez. Çünkü namaz kılınmadığında dinin direği yıkılmış olur.

Namazı terkedenin küfür ve mürtedliğinden korkulur. Bu durumda tüm amelleri boşa çıkar. Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem*, "Onlarla (münafıklarla) aramızdaki ahid namazdır. Kim, namazı terkederse kafir olmuştur" buyurmaktadır (*Sahihtir, Ahmed*).

"Küfür" ifadesiyle bazı alimler her ne kadar "dinden çıkma"yı kasdetmemiş olsalar da; durumun tehlikesinin anlaşılması açısından bu netice de gözden ırak tutulmamalıdır. Ancak namaz veya diğer ibâdetleri, küçümseyip isteyerek ve bilerek ısrarla terk etmek ittifakla insanı dinden çıkarır.

10) Terâvih namazı:

Terâvih namazı Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem*'in Ramazanda cemaatle kılmak suretiyle bize bıraktığı önemli bir sünnetidir. Ancak farz olmasından korktuğu için, ümmeti güç yetiremez diye sürekli cemaatle kılmayı terketmiştir.

Terâvih, vitir dışında sekiz rekattır. A'îşe validemiz *radıyallahu anhâ* şöyle der, "Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sel-*

rasûlullah sav'ın orucu

lem ne Ramazan ayında, ne de diğer zamanlarda gece namazını onbir rekattan fazla kılmadı" (Buhârî, Muslim).

Sahih rivâyetlerin gösterdiğine göre, Ömer b. Hattab radiyallahu anh, bu sünneti ihya etmek üzere insanları davet ettiğinde onları sünnetteki hali üzere onbir rekat kılması için topladı. (İmam Mâlik Muvattâ 1/119).

Teravihin vitirle birlikte onbir rekat olması dışında bir takım görüşler var ise de, mevcut delilleri tetkikimiz neticesi görüşümüz bu doğrultudadır. Şüphesiz en doğrusunu Allah bilir.

Terâvih namazını vitirle birlikte yirmüç rekat kılanlar, ta'dil-i erkâna riâyet etmeyip namazı hızla kılmaktadırlar.

Böylece, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetinde olmayan bir bidât işlemektedirler.

İnsanlar, bu konuda Allah Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetini araştırmalı ve başkaları terketmiş olsa bile onlar sünnete uymalıdır. Çünkü hayır ve mutluluk yalnız bunda; bidatlardan kaçınıp sünneti uygulamadadır.

Günümüzde çoğu müslümanların kıraat, rükû ve secdelerini acele yaparak kıldıkları namaz eksik bir namazdır. Bu, kimi zaman onların namazını bozar ve namazın tüm heybetini alır, götürür. Allah'tan korkmalı ve pişmanlığın fayda etmeyeceği gün gelmezden evvel kendimize, özellikle ibadetlerimiz hususunda çeki düzen vermeliyiz.

11) Fıtır zekât (fitre sadakası): Sadaka-i Fıtır, İbni Ömer radiyallahu anh'tan rivayet edilen; "Allah Rasûlü sal-

lallahu aleyhi ve sellem, Ramazanda sadaka-i fıtrı insanlara farz kıldı" hadisine göre farzdır (*Buhârî, Muslim*).

Sadaka-i Fıtr küçük, büyük, kadın, erkek, hür ve köle her müslümana farzdır. Miktarı bir sa'dır. Bu da o belde halkının en çok kullandığı gıda türünden olmalıdır. Mükellefiyet şartı ise, bir günlük yiyeceğinden fazla bir yiyeceğe sahip olmaktır. Fazilet, fakirlere daha çok yararlı olanı vermektedir. Bunun zamanı, bayram namazından öncedir. Bayram gününden bir iki gün önce vermek de mümkündür. Bayram gününden sonraya bırakılması caiz değildir.

Sonuç olarak şunları söyleyebiliriz;

Ramazan ayı Allah'ın kullarına inâm ettiği gerçekten büyük bir nimettir. Bu bereket, rahmet ve Kur'ân ayını gafletle geçirmek; günahlardan dolayı samimi bir kalp ile Allah'a yönelmemek ve dahası haramlarla iştigal etmek kabul edilesi bir durum değildir. Selim bir kalp ile Allah'ın huzuruna çıkanın mutlu olacağı gün gelmezden, bir an evvel nedâmetle Allah'a yönelmeli; bu ayın bereketiyle kalplerimizi Allah sevgisi ve O'na itâatle nurlandırmalıyız. Buna yardımcı olması açısından ağızların tadını kaçıran ölümü, bu nebevî tavsiyeyi her zaman hatırlamalıyız..

«İman edenlerin Allah'ı anma ve O'ndan inen gerçek için kalblerinin huşûyla yumuşaması zamanı daha gelmedi mi? Onlar daha önce kendilerine kitap verilenler gibi olmasınlar. Onların üzerinden uzun zaman geçti de kalpleri katılaştı. Onlardan bir çoğu yoldan çıkmış kimselerdir» (*Hadîd, 16*).